

1 Úvod

Česká školní inspekce předkládá tematickou zprávu z inspekční činnosti zaměřené na využívání individuálních výchovných programů v základních školách, která byla realizována podle § 174 odst. 2 písm. a) a d) zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Tematická inspekční činnost se skládala ze dvou částí – z inspekčního elektronického zjišťování a z prezenční inspekční činnosti. V inspekčním elektronickém zjišťování, které se uskutečnilo od 12. do 20. září 2016 v podobě on-line elektronického dotazníku pro ředitele škol, bylo osloveno 3 464 základních škol. Na základě výsledků tohoto zjišťování bylo identifikováno 578 škol, které měly zkušenost s využitím individuálních výchovných programů. Z těchto škol byl následně sestaven jak vzorek pro prezenční inspekční činnost, která byla provedena ve 47 základních školách v termínu od 17. října 2016 do 31. ledna 2017, tak vzorek pro podrobnější elektronické zjišťování (130 škol), které bylo realizováno v termínu od 28. února do 13. března 2017.

Vymezení problematiky a cíle inspekční činnosti

Individuální výchovný program je jedním z nástrojů řešení problémového a rizikového chování žáků, který vznikl na základě poptávky škol z důvodu nárůstu tohoto chování. Jde o formu spolupráce mezi školou, žákem a jeho zákonným zástupcem, případně další zúčastněnou stranou. Dokument, ve kterém se jednotlivé strany zavazují plnit stanovené úkoly, představuje třetí stupeň strukturovaného postupu při řešení rizikového chování žáků (předchozími kroky jsou pohovor s žákem a jednání s žákem a jeho zákonným zástupcem). Cílem individuálního výchovného programu je rizikové chování žáka odstranit.

Individuální výchovný program by neměl být vnímán jako sankce, ale jako způsob, jak nastavit účinnou komunikaci a spolupráci mezi školou, žákem a jeho zákonným zástupcem tak, aby došlo k eliminaci rizikového chování žáka. Jde tedy o nástroj specifické indikované prevence – žákovi a jeho zákonným zástupcům je poskytována pomoc a podpora prostřednictvím partnerského dialogu.

Zavedení individuálních výchovných programů předcházelo dvouleté pokusné ověřování vyhlášené Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (dále i „MŠMT“) ve školních letech 2011/2012 a 2012/2013, během něhož došlo ke změně názvu a posunu konceptu (dříve nazýváno „smlouva s rodiči“ nebo „individuální výchovný plán“). Po ukončení pokusného ověřování byly zveřejněny jeho výsledky¹ a pro školy bylo vydáno metodické doporučení², jehož přílohami jsou Záznam o jednání se žákem, Záznam o jednání se zákonným zástupcem a Individuální výchovný program. Současně s tím byly individuální výchovné programy ověřovány v rámci projektu RAMPS-VIP III (OP VK) zaměřeného na podporu a rozvoj poradenských služeb, který se v tomto ohledu zaměřoval na střediska výchovné péče.³

Cílem tematicky zaměřené inspekční činnosti bylo podat informaci o využívání individuálních výchovných programů základními školami za období posledních tří let, a to v kontextu dalších preventivních aktivit škol zaměřených na minimalizaci projevů rizikového chování žáků. Dílčím cílem bylo také ověřit, zda a do jaké míry tyto programy přispívají ke snižování míry problémového a rizikového chování žáků.

Česká školní inspekce se při inspekční činnosti zaměřovala zejména na četnost využití individuálních výchovných programů v základních školách, jejich personální zajištění, průběžné vyhodnocování a efektivitu a přístup zákonných zástupců žáků k těmto programům.

1 NÚV. 2013. *Souhrnná závěrečná zpráva z dvouletého pokusného ověřování Individuálního výchovného programu (smlouvy s rodiči)*. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/32875/>

2 MŠMT. 2013. *Metodické doporučení pro práci s Individuálním výchovným programem v rámci řešení rizikového chování žáků*. Č. j. MSMT-43301/2013. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/32879/>

3 Čáp, D., Dosoudil, P. (eds.) a kol. 2014. *Zpráva o vyhodnocení účinnosti a efektivitě smluv s rodiči u žáků s poruchami chování*. Praha: NÚV. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/517/>